puoštos augaliniu ornamentu (2:8 pav.). Kaip ir keramika, taip ir dauguma koklių aptikta perkasose 5, 6. Radinių sąrašą papildė 2 indo pavidalo koklių fragmentai ir 44 plokštinių koklių nuolaužos ar beveik sveiki kokliai. Dauguma jų padengti žalia glazūra, keli fragmentai glazūruoti rudai, 3 polichrominiai, keli neglazūruoti. Koklių plokštės puoštos įvairių tipų maureskomis, augaliniais ir geometriniais ornamentais (2:10 pav.). Išskirtine laikytina karūnėlė su angelo figūra po arka tarp kolonų (2:9 pav.). Daugiausia rasta XVII a. datuojamų koklių, keli priskirti XVI a. pabaigai, keli XVIII a. ir vienas XIX a. pabaigai. Dalis keramikos ir koklių fragmentų deformuota, apsilydę – buvę gaisre, kilusiame greičiausiai karo su Maskva metu. Į radinių sąrašą taip pat įrašytos 4 XIX–XX a. plombos, 2 švininės XVII–XVIII a. kulkos bei 11 monetų. Ankstyviausia iš jų – Aleksandro (1492–1506) valdymo laikotarpiu XVI a. pradžioje kaldintas denaras (2:5 pav.). Be to, rasti 4 variniai Jono Kazimiero (1648–1668) šilingai, 2 biloniniai XVII a. Rygos šilingai, gana retai aptinkamas Žygimanto III Vazos (1587–1632) laikotarpiu 1629 m. kaldintas ternaras (2:6 pav.). Likusios 3 monetos yra XX a. Ypatiesiems priskirta 13 radinių. Iš jų ankstyviausiu laikytinas XV a. pabaigos – XVI a. kryžiaus formos apkalėlis (2:1 pav.). Prie retesnių priskirtinas XVIII–XIX a. ažūrinis vynuogių kekės formos vario lydinio pasidabruotas kabutis (2:2 pav.). Vienas radinys neaiškios paskirties, gal tai raktelio formos kabutis ar kokio nors miniatiūrinio įtaiso rankenėlė. Ji fabrikinės gamybos, datuota XIX a. – XX a. pradžia (2:3 pav.). XVII–XVIII a. priskirtas olandiškos pypkės iš kaolino fragmentas ir pusiau sferinė žalvarinė sagutė. Inventorinti keli XVIII–XIX a. radiniai – žvangutis (2:4 pav.), 2 antpirščiai, sidabrinės kniedės galvutė, apkalėlis, pasidabruota akutė, indo ar baldo elementas – alavinė lokio ar šerno skulptūrėlė, ažūrinis knygos apkalas. 2019 m. archeologiniai tyrimai patvirtino istorinių šaltinių teiginius, kad iki XVII a. vidurio prie Puodžių gatvės buvo tankiai gyvenama, per karą su Maskva čia buvę pastatai sudeginti, o sklypas apleistas, intensyviau ūkinę veiklą imta vystyti tik XIX a. Tyrimų metu nesuardytų urbanistinių struktūrų nerasta.

Puodžių St. 12

In 2019, 6 trenches and 2 test pits totalling 92.75 m^2 were excavated and roughly 100 m^2 surveyed on the plot at Puodžių St. 12A, Kaunas (Fig. 1) but no undisturbed urban structures were discovered. A 1–1.2 m thick disturbed cultural layer with isolated 16th–18th-century finds existed in the majority of the plot. A hole, up to 2.5 m deep, which had appeared and been partially filled in the first half of the 20th century, was recorded in trenches 5 and 6. It had been completely filled in the second half of the 20th century during the laying of a heating main, the fill soil being possibly taken from a 16th–17th-century rubbish pit along with several hundred sherds of household pottery, stove tile fragments, and animal bones. A metal detector survey of the earthworks on the grounds yielded finds dating to the early 16th–20th centuries (Fig. 2).

Tauras Poška

T. Daugirdo gatvė 1

2019 m. tęsti 2018 m. pradėti žvalgymai ir detalieji tyrimai T. Daugirdo g. 1 sklype. M. Bertašiaus tyrimų duomenimis, Kauno senamiesčio 6 kvartale užstatymas pradėjo formuotis dar XV a., intensyviausiai augo XVI–XVII a. XVII a. viduryje, karo su Maskva metu (1655–1660), natūrali kvartalo raida buvo nutraukta – XVII a. vidurio kultūrinis sluoksnis užkonser-

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2019 m. tyrinėti plotai; 2 – 2018 m. tyrinėti plotai; 3 – 2019 m. tyrinėtas plotas; 4 – dar kartą ištirta 2017 m. tyrinėto ploto dalis; 5 – pastatų rūsiai. Dž. Brazaičio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – areas investigated in 2019; 2 – areas investigated in 2018; 3 – area investigated in 2019; 4 – part of the area investigated in 2017 that was excavated again; 5 – building basements

vavo iki tol čia buvusių 4 posesijų sklypų planą. Tyrimai atskleidė, kad ankstyvajame etape posesijos buvo įvairaus dydžio. Nuo XVI a. vidurio šioje Kauno dalyje vyko dideli žemės kasimo darbai – prie senojo uosto buvusi miesto dalis sparčiai vystėsi, buvo statomi standartizuoti mūro statiniai. Pirmoje posesijoje (nuo Nemuno, išlikusi tik jos dalis) – aptikti keli gyvenamieji namai, kieme buvo įrengtas grindinys su paviršiniais lietaus drenažo grioveliais. Antroje posesijoje (T. Daugirdo g. 1) aptikta gyvenamųjų ir gamybinių pastatų, taip pat bravoro kompleksas su įkasta gamybine krosnimi. Trečios posesijos (T. Daugirdo g. 3) P dalyje XVI a. pabaigoje stovėjo miesto kalėjimas, o Š dalyje – dviejų patalpų gyvenamasis namas, kiemo gilumoje – svirnas su rūsiu. Posesijos V dalyje atrasta hipokausto tipo krosnis. Tačiau po karo su Maskva, 1692 m., šioje vietoje minimas ištisas didelis tuščias sklypas su griuvėsiais.

Kauno senamiesčio 6 kvartale, apribotame Muziejaus ir T. Daugirdo gatvėmis, atlikti ypač didelės apimties archeologiniai tyrimai. Šiame kvartale nustatyta visa posesijų struktūra. Archeologiniai tyrimai vyko 1980, 1983–1984, 1987, 1992–1993, 2017 m. Jų metu atkasti 6 XVI–XVII a. vidurio rūsiai, mūrinių pastatų pamatai, atidengti kiemo grindiniai, rastos gamybinės bravoro ir dvi hipokausto tipo krosnys. Kultūrinis sluoksnis datuotas XV–XVII a. Tačiau nutrūkus finansavimui, 1994–1995 m. darbai buvo nutraukti, atkasti ir išvalyti rūsiai uždengti betono plokštėmis (*LIIR*, f. 1, b. 1369, 2027, 2208, 2510; *ATL 1986 ir 1987 metais*, 1988, p. 146–148; *ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 221–224, 255–258; *ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 276–279). 2017 m. atkasti du rūsiai, fiksuoti ankstesnių tyrinėjimų metu, ištirtos 5 perkasos. Fiksuota, kad tyrimų vietoje iki maždaug 1 m gylio tęsiasi XX–XXI a. suformuoti piltinės kilmės archeologinės vertės neturintys kultūriniai sluoksniai. Po jais iki 2 m storio XVI–XVII a. datuojami archeologinę vertę turintys kultūriniai sluoksniai (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 296–298). 2018 m. nukasinėtas viršutinis sluoksnis, suformuotas užpilant ankstesnių tyrimų vietas, fiksuotos buvusių pastatų rūsių (pusrūsių) vietos, datuotos XVI a. II puse, XVI a. pabaiga – XVII a. pabaiga. Taip pat fiksuotas XV a. – XVI a. pradžios buvusio pastato grindų

lygio (aslos) fragmentas. 2018 m. tyrimų metu tirti 40–60 cm storio XV a. – XVI a. I pusės kultūrinio sluoksnio horizonto fragmentai. Įžemio sluoksnyje fiksuotos stulpaviečių ir ūkinių duobių vietos datuotos XV a. – XVII a. pradžia. T. Daugirdo g. 1 sklype fiksuotas 2–2,6 m storio, struktūrų vietose – iki 4,4 m storio kultūrinis sluoksnis, surasta II tūkst. pr. Kr. – II a., XV–XVIII a. archeologinių radinių (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 300–306).

2019 m. planuota ištyrinėti apie 860 m^2 plotą. Aptikus sklypo ŠV dalyje 2017 m. nepilnai ištirtą plotą, bendras 2019 m. tyrimų plotas išaugo iki 966 m^2. Kadangi sklypas buvo plačiai tyrinėtas, tyrinėtos vietos daugiausia užpiltos atvežtiniu gruntu, ankstesnių tyrimų vietose vykdyti žvalgymai. Aptikus vietas, kurios ankstesnių tyrimų metu neištirtos, vykdyti detalieji tyrimai. Atidengti 6 plotai (7/7A–11) ir išvalytas vienas rūsys 2 (UK 30534) (1, 2 pav.). Atkasant rūsio patalpą nustatyta, kad jį dengusi betoninė perdanga įgriuvusi, rūsys užpiltas XX a. statybinėmis ir buitinėmis šiukšlėmis. Rūsys 2 (UK 30534) jau fiksuotas ankstesnių tyrimų metu, tad 2019 m. išvalius patalpą, tik fiksuota esama padėtis. Pabaigus tyrimus rūsių patalpa nuo kritulių uždengta laikinu stogu.

Tyrimų metu T. Daugirdo g. 1 sklype iki 1,5–2,6 m gylio nukasti sluoksniai, suformuoti po 1980, 1987, 1992–1994 m. archeologinių tyrinėjimų, užkasant tyrimų plotus. Suardytame sluoksnyje rasta įvairių laikotarpių archeologinių radinių, XVI–XIX a. buitinės keramikos, plokštinių ir dubeninių koklių fragmentų, XVII–XX a. monetų, XIX a. pabaigos – XX a. pradžios prekybinių plombų. Ploto 8 paviršiuje rasti keli žmogaus ilgieji kaulai iš suardytų palaidojimų. Kadangi anksčiau tyrinėti plotai buvo užkasti atvežtiniu gruntu, viršutiniuose sluoksniuose surasti archeologiniai radiniai į T. Daugirdo g. 1 sklypo teritoriją greičiausiai patekę atsitiktinai. Taip pat atkastas ankstesnių tyrimų metu fiksuotas XVII a. vidurio akmenų grindinio fragmentas (plotas 10).

Plote 8 fiksuotas 30–35 cm storio XVI a. pradžios kultūrinio sluoksnio horizontas. Tai buvo rudo priemolio su degėsių intarpais ir smulkiomis griuvenomis sluoksnis. Jame surasta XV–XVI a. buitinės keramikos, puodyninių ir dubeninių koklių, XV–XVI a. kaltinių vinių, batų pasagėlių, diržo detalių. Plote 10 aptiktas 0,8–2,3 m storio XVII a. II pusės horizonto fragmentas.

Pasiekus įžemį, šviesiai rusvą priemolį, plotuose 6–8, 10–11 fiksuoti perkasimų kontūrai. Tolesnių tyrimų metu nustatyta, kad tai buvusių pastatų rūsių (pusrūsių), stulpaviečių ir ūkinių duobių vietos. Ploto 7A P dalyje fiksuota 5,7x5,5 m dydžio stačiakampio formos pilko priemolio su smulkiais degėsiais dėmė. Vėliau nustatyta, kad tai greičiausiai buvusio pastato pusrūsio (?) vieta. Čia kastas pilkšvo

2 pav. Rūsys 2 plotuose 9–10. A. Mikulėno nuotr.
Fig. 2. Basement 2 in areas 9–10

3 pav. XVI a. puodyninis koklis. T. Poškos nuotr.

Fig. 3. A 16th-century 'pot-shaped' stove tile

priemolio su smulkiais degėsiais ir apdegusios medienos fragmentais sluoksnis, kuriame surasta XV–XVI a. buitinės keramikos, taip pat XV a. – XVI a. pradžios gludintos keramikos, XV a. – XVI a. I pusės puodyninių ir dubeninių koklių šukių. Aptikta geležinių dirbinių – kaltinių vinių, dviejų peilių fragmentai, taip pat 3 varinių žiedų fragmentai, lango stiklo šukių. Surastos dvi monetos – Kazimiero Jogailaičio (?) (1440–1492) ir Vytauto (1392–1430) denarai. Tirtas sluoksnis buvo 0,7–1,2 m storio, įžemio – smėlingo priemolio H_{abs} 21,93 m surasta struktūra datuota XV a. pabaiga – XVI a. I puse.

Dar viena struktūra rasta ploto 7A PV dalyje. Ji 2,5x1,9 m dydžio, orientuota PV–ŠR kryptimi, įgilinta iki 1–1,2 m. Jos vietoje kastas pilkas priemolis su degėsiais ir degėsių tarpsluoksniais, fiksuota sudegusios medienos fragmentų, surasta XV a. – XVI a. II pusės buitinės keramikos. Rastas žiedo praplatinta priekine dalimi fragmentas, monetų – Žygimanto Augusto (1554–1572) pusgrašis ir grašis. Struktūros V dalis suardyta statant rūsį 6 (UK 30538). Manome, kad šioje vietoje aptiktos nuotekų surinkimo duobės liekanos, datuojamos XVI a. II puse.

Plotuose 6–11 įžemio sluoksnyje fiksuotos stulpaviečių ir ūkinių duobių vietos datuotos XVI a. I puse – XVII a. viduriu, jose surasta XV a. – XVII a. vidurio archeologinių radinių. Dalyje struktūrų archeologinių radinių nesurasta, jų datavimas nenustatytas, bet galima teigti, kad jos atsirado ne vėliau kaip XVI a. pradžioje.

Archeologinių tyrinėjimų metu T. Daugirdo g. 1 2019 m. surasti ir registruoti 1685 archeologiniai radiniai. Gausiausiai aptikta XV–XVII a. I puse datuojamos buitinės keramikos – juodosios, raugo, taip pat lipdytinės kaimo keramikos fragmentų. Rasta importuotos XV–XVI a. datuojamos akmens masės ir juodos gludintos keramikos fragmentų. Labai nedaug surasta glazūruotos keramikos. Kita pagal gausumą radinių grupė – XV a. – XVI a. pradžios dubeninių, puodyninių koklių fragmentai (3 pav.). Aptikta keletas plokštinių koklių fragmentų, dengtų žalia, polichromine glazūra, puoštų augaliniais ir geometriniais ornamentais ir datuotų XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Didžiąją dalį individualių dirbinių sudarė kaltiniai vinys, kilpvinės, durų, langų apkalai ir dekoratyvinės detalės. Surasta XV a. – XVI a. pradžios apkalėlių, viena tordiruota segė, adatų, batų pasagėlių, švininės kulkos, viena XVI a. I pusės (?) prekybinė plomba, strėlės antgalis. Aptikta įvairių laikotarpių monetų – Vytauto (1392–1430) denaras, Kazimiero Jogailaičio (1440–1492) denaras, Žygimanto Augusto (1554–1572) pusgrašis ir grašis, Jono Kazimiero (1648–1668) šilingų, taip pat XIX–XX a. monetų.

T. Daugirdo St. 1

In 2019, a total of 966 m^2 were excavated on the plot at T. Daugirdo St. 1 (Fig. 1). Layers formed after the 1980, 1987, and 1992–1994 archaeological investigations were removed to a depth of 1.5–2.6 m during the investigation. After shifting this soil in the areas under investigation and exposing previously discovered basement 2, which dates to the 16th–17th centuries (Fig. 2), a fragment of mid-17th-century

stone paving was unearthed (area 10). The investigation recorded fragments of a 30– 35 cm thick cultural layer from the first half of the 16th century (area 8) and a 0.8–2.3 m thick horizon from the second half of the 17th century (area 10). Postholes and storage pits dating to the 15th – second half of the 17th century were discovered in the sterile soil. No finds were discovered in some of the structures and their dating was not determined, but it is possible to state that they appeared no later than the early 16th century.

A 2–2.6 m thick cultural layer, up to 3.5 m thick at the sites of structures, was recorded on the plot at T. Daugirdo St. 1. The investigation yielded 1685 15th–18th-century finds (Fig. 3).

Tauras Poška

Muitinės gatvė 2

2019 m. spalio – 2020 m. sausio mėnesiais atlikti detalieji tyrimai Muitinės g. 2 pastate Kaune. Pastatą rekonstruojant vieną Š korpuso palei Muitinės gatvę I aukšto patalpą buvo numatyta įgilinti iki 3,5–4 m ir joje įrengti laiptinę, liftą neįgaliųjų reikmėms ir pagalbines patalpas. Tyrinėtos patalpos vietoje rūsio nebuvo, todėl čia vykdyti detalieji tyrimai. 2019 m. lapkričio mėnesį taip pat vyko žvalgymai (7 m²) įvažiavime į Muitinės g. 2 Š kiemą kastos tranšėjos elektros kabeliui vietoje.

Kauno pranciškonų vienuolynas ir bažnyčia Nemuno pakrantėje pastatyti XV a. pradžioje. Manoma, kad LDK didysis kunigaikštis Vytautas Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčią statė norėdamas atsidėkoti už išsigelbėjimą Vorsklos mūšyje. Vienuolyno pastatas ir kiti ūkiniai statiniai pastatyti į Š nuo bažnyčios – tarp Muitinės, V. Kuzmos gatvių ir Nemuno kranto. Kartu su bažnyčia jie sudarė vieningą aptvertą kompleksą. 1669 m. pastatai po sugriovimo atstatyti ir įgavo barokines formas. 1675 m. mūrinį vienuolyno namą, stovėjusį fasadu į bažnyčią, sudarė 3 dviaukščiai korpusai. Prancūzų kareivių buvo nuniokotas 1812 m., po to atstatytas. 1843 m. Kaunui tapus gubernijos centru, prireikė didesnių pastatų naujoms valdžios įstaigoms įkurdinti. 1847 m. buvo sumanyta buvusį pranciškonų vienuolyno pastatą pritaikyti gubernatoriaus rezidencijai. Todėl nuspręsta vienuolyno pastatą nugriauti ir panaudojus senas plytas bei akmenis pastatyti naują gubernatūrą. Kol buvo galvojama ir svarstoma, į buvusį pranciškonų vienuolyno pastatą įsikėlė įvairios įstaigos – 1846 m. Kauno miesto dūma ir kt. 1848 m. architektas T. Hemholcas pateikė naujos gubernatūros statybos bei kitų vienuolyno pastatų pritaikymo projektą ir sąmatą. Buvo sumanyta nugriovus vienuolyno pastatą ir dalį fligelio sumūryti naują dviaukštį rūmą gubernatoriui. Tačiau svarstant šį projektą paaiškėjo, kad paliktas per siauras įvažiavimas iš Muitinės gatvės (negalės apsisukti karietos), kad I aukšto patalpos per didelės, o II per mažos ir t. t. Nutarta, jog gubernatūrai sklypas per mažas ir nepatogioje vietoje. Tuomet kilo idėja praplėsti pranciškonų sklypą nupirkus ir prijungus valdą, esančią Muitinės g. 2 / Aleksoto gatvėje. Tačiau šis sklypas su pastatais jau priklausė Kauno muitinei. Tad galų gale idėjos čia įkurdinti gubernatūrą atsisakyta. Vienuolyno pastatas nuo 1862 m. stovėjo apleistas. Apie 1870 m. pritaikant senus ir statant naujus pastatus miesto ligoninei, buvę pranciškonų vienuolyno komplekso statiniai įjungti į naujus korpusus, panaudojant geriau išlikusias sienas ir rūsius. 1870 m. pagal gubernijos architekto E. fon Mikvico projektą pradėta naujos ligoninės statyba, panaudojant ir senus pastatus. Ligoninės kompleksas užėmė visą senamiesčio kvar-